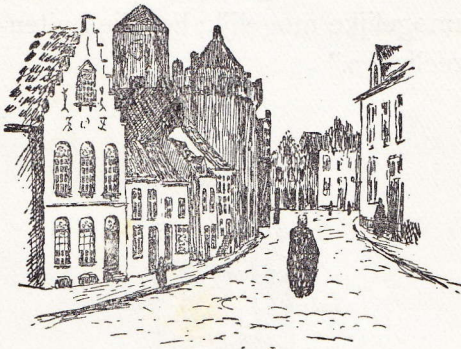

VEURNE EN OMGEVING.

EEN BLIK OP FRANSCH-VLAANDEREN.

— 'n Echt juweeltje van 'n stadje; zoo iets, dat aan stille menschjes die er rustig rentenieren kunnen, een ideaal moet lijken! riep de heer Verkest in zijn „Hoekje der Vlaamsche kust” uit.

En inderdaad men is geneigd van het „ranke” Veurne te spreken. Bij iederen stap blijft men staan, want overal wordt het oog geboeid door sierlijke gevels, een schilderachtig hoekje, een praalgebouw... En vooral op de Markt wordt de bezoeker getroffen door 't uitzicht van dit plein: 't gerechtshof, 't belfort, 't koor der hoofdkerk, de reeks trapgeveltjes, al deze wonderen der bouwkunst vervullen ons bijna met geestdrift. En daar aan de andere zijde: de Spaansche wacht, de schouwburg en de forsche St Nicolaastoren werken mee, om Veurne's Markt tot een der schoonste van ons land te stempelen.

Straat in Veurne.

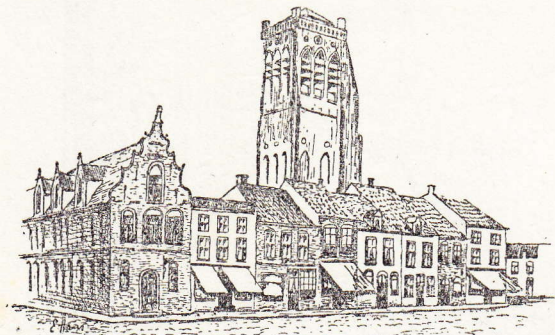
Veurne's oorsprong ligt in 't duister. De stad is zeer oud. In de middeleeuwen was ze belangrijk als hoofdplaats van Veurne-Ambacht. Na de plundering in 1297 door de Franschen, die dank aan 't verraad van Veurne's baljuw de Vlamingen by Bulscamp overwonnen hadden, kwam Veurne weer tot bloei terug en werd zoo rijk, dat de gemeente in 1411 aan den hertog van Burgondië 10.000 gouden kronen ten geschenke gaf. Uit dien gulden tijd dagteekent dan ook menig fraai gebouw.

De St. Walburgakerk verving een klein bedehuis uit de 9e eeuw, doch werd nooit voltooid en bestaat slechts uit een vijfhoekig koor. Men bewondert er het prachtig gesneden koorgestoelte, fraai beeldhouwwerk en eenige schilderijen. Het metselwerk voor den hoofdingang moest de toren worden, doch bracht het nooit verder dan waterput!

Het Gerechtshof (1613-16) werd in Renaissancestijl opgetrokken...

In de voormalige kapel, waar de ter dood veroordeelden hun laatste gebed deden, is een klein museum van oudheden. Van het 54 meter hooge belfort geniet men een heerlijk gezicht op de stad en 't Ambacht.

Het stadhuis (1590-1612) is in Vlaamschen Renaissancestijl en bezit prachtig houtsnijwerk, kunstige tapijten en eenige goede schilderijen.

St. Nicolaas-toren van Veurne.

uit de 13e en 14e eeuw is gedeeltelijk als openbare bibliotheek ingericht. De Spanjaarden hadden van dit laatste gebouw een wachthuis gemaakt, nog noemt men het de Spaansche Wacht. Onder de fraaie bijzondere woningen neemt het gasthof „De Nobele Roos” eene eerste plaats in. En de bedaarde wandelaar ontdekt nog menigen fraaien gevel.

Zeer vermaard is de Veurnsche Processie. Robrecht, graaf van Vlaanderen, keerde van Palestina terug, en bracht een stuk van Christus-kruis mede. Een storm bedreigde bij Vlaanderens kust zijne vloot en de benauwde vorst zwoer, zoo hij gered werd, zijne relikwie aan de eerste kerk die hij zien zou, te zullen schenken. Robrecht werd gered... en de eerste kerk, die hij ontdekte, was de St. Walburga van Veurne. Deze tempel ontving de relikwie en deze gebeurtenis werd jaarlijks door eene luisterrijke processie herdacht.

Eerste Communie in Veurne-Ambacht.

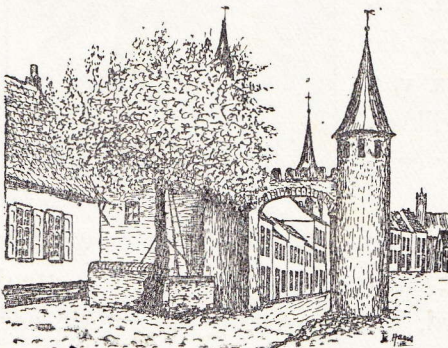
In de 17e eeuw veranderde deze in eene boetprocessie en wel door eene heiligschennis, welke een soldaat bedreef. Mannaert, zoo heette de krijgsman, had eene hostie geroosterd, in de overtuiging dat de asch hem onkwetsbaar zou maken. Mannaert werd aan alle hoeken der

Boetprocessie.

straten tentoongesteld, dan gewurgd en verbrand! En om geen straffen over Veurne te trekken, veranderde men de processie in een boet-

omgang. In Juli trekt deze waarlijk nog middeleeuwsche stoet door het oude stedeke. Men ziet er de aartsvaders, de profeten, engelen, de personen uit 't Nieuwe Testament, het lijden en sterven van Christus... en eindelijk de boetelingen. Wie over eene zonde rouw bedrijven wil, gaat naar Veurne. En men verzekerde ons, dat er zelfs boetelingen uit Engeland,

Julius-Cesar-boom te Loo.

Duitschland en Frankrijk komen. De meesten zijn vermomd in eene ruwe pij met neervallende kap, voorzien van gaten voor de oogen. Sommigen dragen zware kruisen.

De kleurrijke stoet slingert zich door 't versierde Veurne. Op eigenaardigen toon weerklinken de spreuken of teksten der profeten en engelen. Eene dichte menigte schaart zich terzijde der straat.

Vroeger kwamen er ook koddige tooneelen in den stoet voor. Duivels maakten allerlei sprongen tot vermaak der toeschouwers. En men vertoonde 't spel van den levende en den doode. Eene lijkist sprong aan de hoeken der straten open... en een menschelijk geraamte, met een fraaien mantel omhangen, wipte omhoog. En evenmin ontbrak de Reus en dan zongen de straatjongens:

Moeder tapt van 't beste bier

De Reus is hier

Moeder snijdt 'n boterham

De Reus is gram

Moeder zet den pot op 't vuur

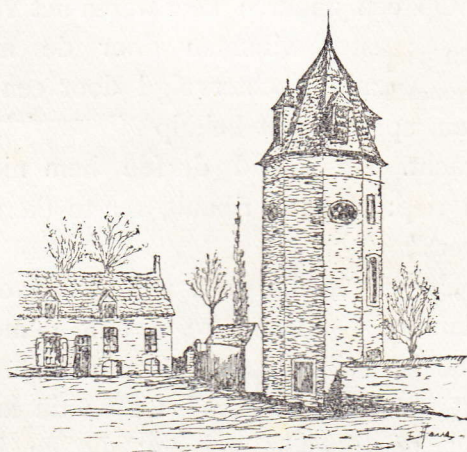
De Reus ziet zuur

Moeder steekt den tap op 't vat,

De Reus is zat!

* *
*

Van Veurne uit bezochten we
't oude plaatsje Loo... zoo oud

Ruïne Abdij van Loo (de Duiventoren.)

Strijd in de Moeren.

zelfs dat, beweert het volk, Julius Cesar zijn paard vastbond aan een boom, die nog bij de Westpoort staat. Loo is nu een stil plaatsje, met Veurne door een kanaal verbonden en bespoeld door den IJzer. De kerk is een indrukwekkend gebouw en 't stadhuis bezit een klein belfort. Ook ziet men er nog overblijfsels der voormalige abdij.

Ten Westen van Veurne liggen de Moeren!

In vroegere eeuwen was de grond hier niet alleen moerassig, maar op vele plaatsen lagen kreeken en meren;

vooral de groote en kleine Moere waren uitgestrekte watervlakten. Hier werd er dikwijls gestreden tusschen Vlamingen en Franschen. Eenige anecdoten uit dien strijd zijn ons overgebleven.

De Franschen werden eens op de vlucht gedreven en een edelman riep tot een Vlaamschen kerel, die geen Fransch verstond:

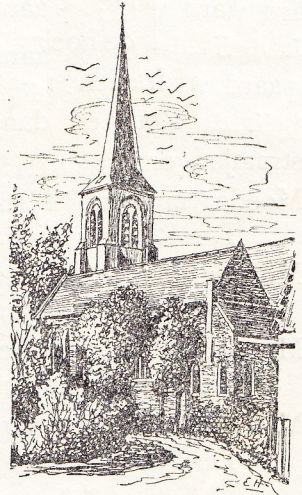
„O mon varlet sauve moy la vie et je te donneray mille marcs. (O, mijn knecht, red mij het leven en ik zal u duizend mark geven.)”

De Vlaming verstond alleen mille. Mille beteekent in West-Vlaanderen „mijl” en daarom antwoordde de kerel:

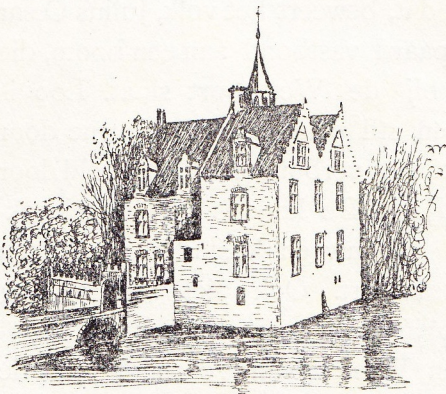
„Een mijle? Gi en zult niet eenen stap!” — en met zijn knods sloeg hij den edelman neer.

Op een anderen keer waren het Vlamingen, die moesten vluchten door de moerassen. Een Vlaming, achtervolgd door een Franschman, sprong met behulp zijner piek over een gracht. De vijand durfde hem niet volgen en riep: „Ren-te ribault, ren-te (kerel geef u over.)”

„Ik en hebbe geen rente,” antwoordde de Vlaming. — „Demeure, ribault, demeure (Blijf staan kerel),” hernam de Franschman. Hij sprak dat woord „demoere” uit en de kerel, hem niet begrijpende, zei nu: „Ik en hebbe geen moere (moeder.)” En tegelijkertijd maakte hij met een pijl een eind aan 't gesprek.

Kerk Hoogstade.

Kasteel van Wulveringham.

Maar we willen even over een vreedzamer feit spreken. In de 17e eeuw werden de groote en kleine Moere drooggepompt door den Antwerpenaar Wencelas Cobergher, die aldus aan den landbouw meer dan 3000 H.A. vruchtbaren akkergrond schonk. Twintig windmolens verrichtten dit werk en langs een kanaal werd 't water naar de haven van Duinkerken gevoerd. Helaas! in 1664 toen Duinkerken belegerd werd, liet de gouverneur der stad de Moeren weer volloopen, om zijne veste aan die zijde te dekken. In 1766 hernam de Markies d'Herouville Coberghers reuzentaak, doch de revolutie ver-

stoorde zijne plannen. Voor de derde maal werden de Moeren drooggemalen, ditmaal door de gebroeders Herrewijn. In 1823 lagen ze droog. De ondernemers hadden nu gebruik gemaakt van stoomgemalen.

De Moeren liggen gedeeltelijk op Belgisch- gedeeltelijk op Fransch gebied. Het zijn vruchtbare landerijen, wel bebouwd.

Wat het volk vooral uit de geschiedenis der Moeren onthouden heeft, is 't vreeselijke lot van twee roovers. Toen de Moeren weer onder water stonden, stak alleen de kerk boven. En twee bandieten verbleven op den zolder van 't bedehuis. In den nacht voeren ze met een bootje naar den wal en oefenden hun snood bedrijf uit. Ze brachten hun buit naar de zonderlinge wijkplaats en nimmer kon men de daders ontdekken.

Zekeren nacht stormde het geweldig. De roovers zagen 's morgens met ontzetting, dat het bootje hetwelk ze aan het kerkdak vastgebonden hadden, losgeslagen en weggedreven was. Zwemmen konden ze niet. Roepen baatte niet, de stem zweefde over de verlaten Moeren, zonder 't land te bereiken. En de misdadigers stierven den hongerdood. Later

In Veurne-Ambacht.

vond men hun geraamten. De nog opgestapelde buit op den kerktoren verried alles.

Nu zijn we aan Frankrijks grenzen. Een kleine afstand scheidt ons van Duinkerke, maar 't landschap verandert niet en 't volk evenmin.

We verkeerden nog onder Vlamingen. Eens reden we naar Duinkerken.

Te Ghyvelde moesten wij wachten. Van alle kanten kwamen visschers, die hier wonen en hun eigen huisje bezitten, maar tot de vloot van Duinkerken behooren. 't Was Maandag en ze keerden naar hun arbeid terug. Die visschers waren Franschen doch spraken zoetvloeiend Vlaamsch.

Een schilderachtige groep, daar op 't statiepleintje van Ghyvelde. Om den hoek verscheen een jonge visscher. Lachend droeg hij zijn kindje in de armen; zijn vrouwtje ging vroolijk aan zijne zijde. Moeder en kind deden den vader uitgeleide. En we dachten aan een versje van Guido Gezelle:

„Wanneer de schipman afgewrocht en moe geslingerd van de tocht,

op 't wiegewagend brooze hout waaraan hij lijf en leen vertrouwt, terugkomt met gekeerden spriet, en reeds zijn eigen toren ziet, die effen uit de baren kijkt, en nauwelijks aan een stip gelijk; dan, woei en blies het nóg zoo fel, dan, voer zijn vaartuig nóg zoo snel, en dook de steven onder 't schuim, zijn herte vliegt vooruit in 't ruim, en nauwelijks stuikt de dolle zee zijn zwalkend vaartuig van de zee, of, blijdzzaam, rukt hij van zijn boord en stiert zijn rappe schreden voort naar huis, waar vrouw en kind...

Maar zie daar vliegen ze op hem, alle drie :

de moeder die vol tranen, groet,
het meiske, dat lijk moeder doet,
en 't knaapke, dat eerst „Vader” zegt
en in zijn hand zijn handjes vlecht,
en, tegen schippers borst gewoeld,
zijn vaders herte kloppen doet.

Dat is „schippers terugkomst.”

Hier vertrok de vader. En de moeder zag zeker al veertien dagen vooruit. Veertien dagen, wat kan er in dien tijd gebeuren! En men huivert bij de gedachte, dat deze kloeke, jonge man, deze ruw gekleede en toch zoo teere vader — zie hoe hij zijn kind kust — in zee kan rondzwalken, verminkt, opgeblazen, onkenbaar, of zóó aan land spoelt, dat vrouw en kind hem niet meer zien mogen! Eerbied voor den visscher!

Eere dien nederigen zwoeger, die zijn leven waagt, eerst voor zijne vrouw, zijn kroost... maar dikwijls ook voor zijn naaste.

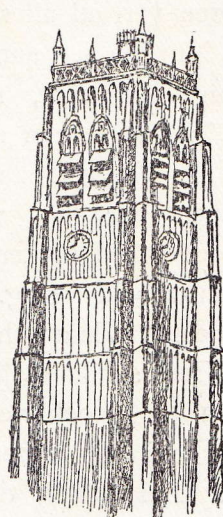
Kalm is nu de zee en de zonne speelt met de vroolijke golfjes.

Grooten en kleinen vermeien zich aan 't strand. Maar niet altijd is de zee kalm.

„Buldrend speelt de zee met 't oude vaartuig
Kalm, manhaftig kampt de grijze zeeman
met den storm. Maar spijtend ten allen kante,
vreeslijk kraken de oude brooze wanden.

Bleek en bevend staart alom de manschap
naar het krakend wantwerk en den zeeman.

Zoo lange reisden
schip en zeeman samen door de stormen;
grijs is 't hoofd geworden van den zeeman,
krakend en versleten 't machtig vaartuig.

Belfort-Duinkerke.

O de wind, de zee, de laatste storm!
 Schuimend, bruischend, stijgen wilde baren
 onder zijne voeten. Krakend, berstend,
 in de diepe kolken draait het vaartuig,
 Samen duiklen schip en man verzwoegen

Machtig stormt de zee nu, grootsch en eenzaam.¹⁾

Rodenbach spreekt hier van een ouden zeeman.

Maar hoeveel jongelingen, jonge mannen vinden hun graf in de golven!

In December 1911 waren het een scheepsknaap en een jonge man, die bij de haven van Nieuwpoort omkwamen... niet meer in staat hun wrak te verlaten. En ze verzonken in 't schijnsel van hun vuurtoren.... Te Blankenberge, onlangs, stond de oude zeeman op 't strand en met de „Zeester” verzonk ook zijn nog jonge zoon! En 't lijk, dat we eens blauw opgezwollen aan den voet van 't duin zagen, was dat van een baardeloozen knaap!

We knoopten een gesprek aan met een visscher en vroegen hem of er hier nog algemeen Vlaamsch werd gesproken.

— De jongens²⁾ leeren Fransch in school, maar Vlaamsch van hun moeder en vaneigen³⁾ spreken ze toen⁴⁾ 't meest Vlaamsch!

Eenvoudig en toch zoo treffend woord uit den mond van dien visscher in zijn trui en pikbroek. Wat regeerders niet wilden begrijpen, begreep deze zeerob. Moeder spreekt Vlaamsch en daarom de kinderen ook.

In school zijn Fransche onderwijzers. Een hunner vertelde eens de fabel van den vos en de raaf, maar de kinderen waren verstrooid.

De hoofdonderwijzer, een man der streek, kwam binnen en zei:

— Kostere (onderwijzer noemt men daar nog veelal koster), ze verstaan je niet. Kinderen, 't is de vertellinge van een kraaie..., en nu luisterde het jonge volkje met de meeste aandacht.

Te Duinkerken hoort men nog Vlaamsch in de volkswijken en aan de haven... ook op de markt bijv. «Madam, in deze korf-ci il y a snijboontjes, in deze korf la suikerboontjes!»

De arrondissementen Duinkerke en Hazebroeck zijn bijna uitsluitend Vlaamsch. We

Leugenaer te Duinkerken.

¹⁾ A. Rodenbach. ²⁾ kinderen. ³⁾ natuurlijk. ⁴⁾ dan.

bezochten verscheidene winkels te Winoksbergen, Kassel en Hazebrouck en spraken onze moedertaal.

Eigenaardige landstreek!

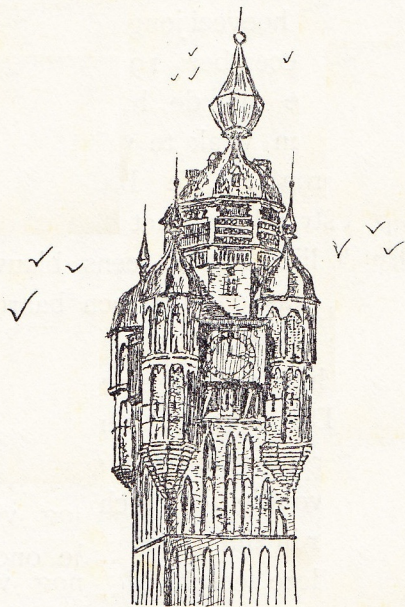
Duinkerken is eene nette, drukke stad, met eene belangrijke haven en een prachtigen vuurtoren. De kathedraal (met 't graf van Jean Bart en diens gade), het belfort met den schoonsten beiaard van Frankrijk, en 't stadhuis zijn zeer bezienswaardige gebouwen. Aan den havenkant, staat een eigenaardige toren: de „Leughenèr”, zeggen de Franschen, eigenlijk de „Leugenaar”, omdat, naar men beweert, hij door de kapers gebouwd werd, teneinde de koopvaardij-schepen op de banken te lokken, 't Eigenaardigst hoekje van Duinkerken is het visscherskwartier; daar hoort men nog veel Vlaamsch, en veel slecht Fransch of beter een mengelmoes van beide talen, bijv. „Mon enfant va au 't kleene schooltjie”. Van iemand, die dieper uit Frankrijk komt, zegt men daar: „Je is 'nen Franschman”.

De visschers van Blankenberge gaan ter bedevaart naar Meetkerke, die van Coxyde naar Lombardzijde, hoorden we. De Duinkerkers hebben hun O. L. Vrouwe der duinen, en eveneens hun kleurrijke processie. Een eigenaardig gebruik langs onze Vlaamsche kust en ook hier, is de zeewijding... een schouwspel, dat elken bezoeker, katholiek of andersdenkende, diep treft.

We kunnen hier niet ver uitwijden over ons bezoek aan Fransch-Vlaanderen; onze beschrijvingen zullen een afzonderlijk werk vullen.

Na Duinkerken bezochten wij Bergues, vroeger St. Winoksbergen, aldus genoemd naar den H. Winok, die op een berg, (een heuvel) een abdij stichtte, waarvan nog twee „torren” overgebleven zijn. Dit zoo echt Vlaamsch stadje bezit ook eene prachtige kerk met kloeken toren en eene halle met belfort.

Wat verder op een heuvel prijkt Kassel.... We waren daar op 't slagveld, waar Zannekin sneuvelde. Kassel schijnt wel een middel-euwsch stadje. Men geniet er een heerlijk panorama.

Belfort St. Winoksbergen.

Nog een eindje Zuidwaarts en de toerist bereikt Hazebroeck. Zeer vermaard is de oude molen met zijn Vlaamsch opschrift:

„Als God mij, Schaakmeule, wil bewaeren
Van donder, storm, winden,
Ziet hier naar honderd jaren
Je zal er mij nog vinden.

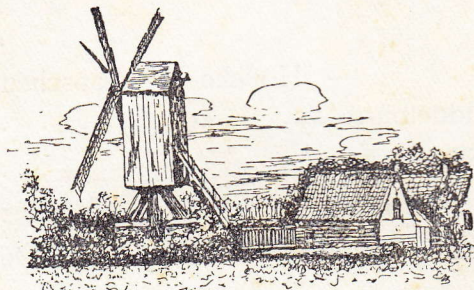
Ivo Desiderius.

Vernieuwt in het jaar 1548”.

Maar we hopen later uitvoeriger van Fransch—Vlaanderen te mogen vertellen.

Lezer, we mochten u rondleiden door ons te weinig bekend en toch zoo belangrijk Kerlingaland.

Vindt ge dat deel van ons vaderland nu ook belangrijk, dan is onze moeite ruim beloond.

Molen te Hazebroeck.

A. HANS.

KERLINGALAND.

(GESCHIEDENIS, LEGENDEN, ZEDEN
EN GEWOONTEN DER KUSTBEWONERS).

Gij zult uw vaderland beminnen,
en zijn taal, en zijn roem.

(Hendrik Conscience.)

LODEWIJK OPDEBEEK.
BOEKHANDELAAR-UITGEVER
ANTWERPEN.

1912.

KERLINGALAND

A. HANS
KERLINGALAND

LODEWIJK
OPDEBEEK
ANTWERPEN
1912.

UITGAVE - LODEWIJK - OPDEBEEK